

מה בקבר 53

תקשורת על המשמר

קולוניאלית, ומוצא בהם מרכיבים של עדתיות, אלימות ומרי אזרחי. ברק בר-זוהר עוסק בסיקור מותם של יוצרים בכירים של הספרות העברית בעיתונות העברית: חיים נחמן ביאליק, נתן אלתרמן ושי"עגנון. משה פלאי כותב על התפיסה המודרנית של מושג החדשות של עורכי כתב העת של ההשכלה המאסף (בשנת 1784). עוזי אלידע סוקר את עבודתם וכתבתם של כתבי החוץ הארץ-ישראלים והישראלים מעיר האורות פריז מאליעזר בן-יהודה (ב-1879) ועד אורי קיסרי (בתחילת שנות החמישים של המאה העשרים). מן ההיבט המגדרי מציג מנחם קרן-קרץ תמונות נשים בעיתונות החרדית בישראל, ואילו מוניקה שבלובסקה-זרמבה מציגה מחקר ראשוני על הנשים העיתונאיות שכתבו בפולנית בעיתונות היהודית שבין שתי מלחמות העולם בפולין, ומאבקן לשיפור תנאיהן האישיים והמקצועיים. ירון גמבורג בוחן את מאפייניו ושימושיו של שיח השואה היהודית בעיתונות הרוסית הפוסט-סובייטית. סוזי גרוס כותבת על "הטור העברי" המיועד לעולים בעיתונות הלועזית שהופיעה בישראל. יחיאל לימור ואילן תמיר חוקרים את בולי דואר ישראל כאשנב תרבותי של המדינה ומוצאים בהם תתייצוג של היצירה העברית והישראלית. טל לאור כותב על שינויי הצריכה של התוכן הרדיופוני בעידן הדיגיטלי.

במדורנו "קשר לתיעוד" אנו מביאים את "עדותו" הנוקבת משנת 1885 של גדול משוררי ההשכלה, העיתונאי והסטייריקן י"ל גורדון, על "מפגשו" עם השוטרים העומדים על המשמר "בגבול ישראל", שבו הם אינם נרתעים מלחטט בקרביו בעזרת סכין, כדי לגלות אם יהודי לאומי אמיתי הוא. גם שאר המדורים הקבועים עמנו כרגיל.

בברכת קריאה מועילה ומהנה לקוראינו ולהתראות בגיליון האביב,

המערכת

תפקיד סיקור הסביבה (surveillance) של אמצעי תקשורת ההמונים נולד, כך אפשר לתאר, מתפקידם של הזקיפים במגדלים, בחומות ובשער המחנה, לאתר ולכשר על אירועים חריגים שעלולים היו לסכן את החברה שבה הם פעלו ואף אותם עצמם. מכאן תשומת הלב לתפקיד שומר הסף (gatekeeper) שהם קיבלו על עצמם, -שמאתר גם חריגה או סטייה מהנורמות (deviance) במרחב הנתון לפיקוחם. הצד החיובי של המטבע הוא, כמובן, תרומתם לשמירה על הסדר, הביטחון והמוסר הציבורי ועל ערכים המזוהים כ"חיוביים", כמו קדמה, דמוקרטיה, פלורליזם או פתיחות חברתית. אך בצדו השני של המטבע אורבת החרדה המביאה לשמרנות, לחוסר סובלנות עד כדי דיכוי ולפגיעה בערכים החיוביים שעליהם היא מתיימרת להגן. חלק ממאמרי הגיליון שלפניכם דנים או נוגעים בהיבט זה בפעולתם של אמצעי תקשורת ישראליים ויהודיים, או כאלה שעסקו בנושאים שבמרחב הציבורי היהודי.

הגיליון נפתח במחקרה הראשוני והמקיף של נורית גוברין על השבועון ה"מעורב" והלוחם כהגדרתה, על המשמר, שיצא בירושלים בשנים 1922-1923 (אין קשר לביטאון מפ"ם שהחל לצאת לאור בשנות הארבעים). גרועין קוץ ממשך להציג מאמרי פרשנות מדינית בעיתונות העברית, והפעם סדרת מאמרים של הפובליציסט יעקב רבינוביץ בהשלח, לאחר מהפכת התורכים הצעירים ב-1908 ש"סתמה את הגולל" על אפשרות להקמתה של מדינה עברית עצמאית, ושעל מסקנותיה (של הסדרה) הצטער שנים רבות אחר כך. נסים כ"ץ שולח מבט רטרופקטיבי אל סיקור האירועים האלימים בוואדי סאליב בשנת 1959 בעיתונות הישראלית של התקופה מנקודת מבט ביקורתית פוסט-